

GRÆNSELAND

En film af
Carl Otto Petersen

Statens Filmcentral

Filmens baggrund

Baggrunden for at lave filmen "Grænseland" har naturligvis først og fremmest været de "oplevelser", jeg selv har haft under et hjertestop; dernæst den nysgerighed der er en af de drivende kræfter bag ethvert filmprojekt: Har andre haft lignende oplevelser? – Jeg havde ikke tidligere hørt om eller interesseret mig for emnet, og jeg stiftede først bekendtskab med den omfattende litteratur, der findes om det, efter at jeg havde nedskrevet mine egne "oplevelser" og fået dem lidt på afstand.

Sammen med Ninka, som er filmens interviewer, fandt jeg via en notits i "Politiken" frem til nogle mennesker, der var villige til at udtale sig. Der skal en ret stor overvindelse til for at overskride den blufærdighedstærskel, der i vores kulturkreds er forbundet med alt, hvad der vedrører døden, og de "oplevelser", der skildres, har netop noget med det, man kalder klinisk død at gøre.

Jeg har med fuldt overlæg udeladt alle "ydre omstændigheder" omkring emnet som f.eks. hospitalsscener, billeder af bippende monitorer med hjertekurver, brugen af defibrillator (elektriske impulser til genoplivning) o.s.v, fordi jeg fandt, at det centrale måtte være den enkelte person og ansigtet bag ordene. Der måtte ikke findes noget distraherende eller nogen udefra skabt dramatik bag dem.

Da jeg havde nedskrevet mine egne "oplevelser", meldte tanken sig: "Vil en skildring af dem kunne hjælpe med til at fjerne den dødsangst, der som regel er forbundet med et hjerteanfald?", netop fordi de var så betagende og smukke, at man næsten klamrede sig til dem. – Jeg kan ikke give det endegyldige svar men kun anføre, at jeg under mit hjerteinfarkt nr. 2 efter en næsten panisk dødsangst nåede frem til en form for afklaret afventen, hvor enhver for angst var forsvundet. Under alle omstændigheder føler jeg mig på grund af mine egne erfaringer overbevist om, at de kan være med til at fjerne angsten for, hvad de ofte daglige mere eller mindre kraftige smerteanfald kan udvikle sig til. Man kan lære at leve med dem – og ikke frygte dem.

Carl Otto Petersen
Filminstruktør

GRÆNSELAND. Danmark, 1987. 30 min., farve, 16 mm. Produceret af Nordisk Film Commercial A/S.

Instruktion: Carl Otto Petersen. Interviewer: Ninka. Klip: Walther Jensen, Carl Otto Petersen. Kamera: Jonathan Roberts. Lyd: Hans Chr. Olsen, Lennart Birch, Walther Jensen. Medvirkende: Carl Otto Petersen, Agnete Damkjær, Erna Frandsen, Chr. Poulsen. Udlejning: Statens Filmcentral.

Denne pjecé er udgivet af Statens Filmcentral 1987.
Layout: Kjeld Brandt.

Grænseland

De fleste mennesker er bange for at dø. Mange forsøger at lade være med at tænke på døden, men dødsangsten kommer alligevel frem ind imellem, og nogle mennesker er så plaget af den, at de ikke kan leve deres liv fuldt ud. De beskæftiger sig mere og mere med sig selv og forsøger på alle måder at undgå at blive alvorligt syge og dermed dø. De går tit til læge, og lader sig undersøge i alle ender og kanter, og de køber medicin, vitaminer og naturmedicin i et fortvivlet forsøg på at undgå døden. Som samfundet har udviklet sig med en tendens til, at der altid er en professionel, der skal klare problemerne for folk, er der også en vis tilbøjelighed til at betragte døden som et resultat af lægernes manglende dygtighed. Døden er blevet et teknisk svigt på grund af fejl i det menneskelige apparat, kombineret med en dårlig mekaniker.

Sådan har det ikke altid været. I gamle dage var det almindeligt, at man døde hjemme med familien samlet omkring sig. Lægevidenskaben var ikke særlig udviklet, og man vidste, at der ikke var nogen særlig hjælp at hente på datidens hospitaler. I dag dør langt de fleste på vej til eller på vore sygehuse. I gamle dage oplevede man døden som en naturlig del af livet. Alt havde sin tid, og fødsel og død, slagtning af husdyr og kæledyrs død var en del af hverdagen. Børnene oplevede, at døden sjældent var ledsaget af smerte og lidelser, og voksede derfor op uden den dødsangst, der tit findes hos det moderne menneske. Man er tit mest bange for det, man ikke kender – angsten for det ukendte. Samtidig havde man en god støtte i religionen, i den kristne lære om det evige liv. Troen på dette har hjulpet mange til at dø roligt og fredeligt, når tiden var inde. Også de andre store religioner, som f.eks. Islam og Buddhismen, lærer, at der er et nyt liv efter dette.

Men hvordan er så dette liv efter livet? Mennesket er et nysgerrigt væsen og vil gerne vide så meget som muligt og helst bevise, at noget er rigtigt eller forkert. Menneskene har derfor til alle tider forsøgt at forstå, hvad der sker i forbindelse med døden, og særligt efter døden. Der foreligger mange mundtlige og skriftlige beretninger fra mennesker, der gennem tiderne har oplevet at befinde sig i "grænselandet" mellem liv og død, og flere forskere beskæftiger sig i dag med dette. Det viser sig, at også mange nulevende mennesker har haft oplevelser af

denne art, især i forbindelse med ulykker og svær sygdom. Deres beskrivelse af oplevelserne minder meget om hinanden og om de optegnelser, som vi har fra gamle dage, f.eks. i den "Tibetanske Dødebog".

I Raymond Moody Jr.'s bog "Livet efter Livet" fortæller han om 50 almindelige amerikaneres oplevelse af døden og grænselandet imellem liv og død. De fortæller, at de pludselig følte, at de svævede oven over deres egen krop, mens de nøje kunne følge med i, hvad læger og andre gjorde for at genoplive dem. På det tidspunkt var de nemlig klinisk døde, uden tegn på liv. De kunne høre alt og se, hvem der kom ind i stuen, hvor de lå, og huske alt, hvad de sagde. De følte, at de befandt sig i en åndelig tilstand, med et åndeligt legeme, det man ofte kalder astrallegemet. Al smerte og uro havde forladt dem, og de følte sig godt tilpas.

Det næste, der skete, var, at de følte det, som om de blev suget op gennem en lang tunnel, og befandt sig så i et åndeligt ingenmandsland, hvor en række mennesker kom dem i møde. Det var mennesker, som de havde kendt tidligere, men som var døde. De følte, at de kom for at modtage dem og hjælpe dem til rette. Derefter fortæller de alle om en helt vidunderlig oplevelse om en skikkelse eller et væsen af lys, med en varm kærlig udstråling, som nogen kaldte Gud eller Jesus. De følte en stærk, åndelig, ordløs kontakt med dette lysvæsen, som viste dem de vigtigste begivenheder i deres liv i ét nu, og hjalp dem til at vurdere deres livsforløb med dettes gode og dårlige sider. Der var dog helt klart ikke tale om en dom eller fordømmelse, men mere om selvindsigt.

De havde alle en stærk følelse af kærlighed, glæde og fred, samtidig med at de følte, at de nu befandt sig på den egentlige grænse til en helt anden tilværelse, som de følte sig stærkt tiltrukket af. De havde også alle mest lyst til at overskride denne sidste grænse, men følte også, at de blev stillet over for et valg. De, der valgte at komme tilbage til livet, havde alle en grund til det, idet de følte, at der var nogen, der stadig havde brug for dem i det liv, de var ved at forlade. Det var f.eks. en syg kone eller nogle børn, som havde brug for deres støtte. På en eller anden måde blev de derefter genforenet med deres krop og kom tilbage til livet.

Det var ret karakteristisk, at disse mennesker var totalt opgivet af lægerne, og at deres tilbagevenden til livet betragtedes som noget af et mirakel. Også at de bevarede deres intelligens og tænkeevne på trods af en længere periode uden liv, hvor man normalt regner med, at hjernen kun kan bevare sin funktion, hvis man bliver genoplivet inden højst fire minutter.

Man kunne godt forestille sig, at disse oplevelser af næsten-død kunne forårsages af iltmangel i hjernen, men oplevelserne i grænselandet forekommer udelukkende hos mennesker, der har været uden liv så længe, at varigheden var kritisk. Der mangler således en traditionel videnskabelig forklaring.

De mennesker, der har prøvet at være i "grænselandet", har alle følt, at deres tilværelse derefter blev forandret. Ingen af dem er bange for at dø, og de føler alle, at der har været en dyb mening med, at de kom tilbage til livet. De er også alle blevet styrket i deres religiøse tro. I forbindelse med det overblik over deres liv, som de fik i forbindelse med det varme, kærlige lys, var der mange, som klart havde fået det indtryk, at det væsentligste var kærligheden til mennesker i form af næstekærlighed. Det var de positive handlinger over for medmennesker, forståelsen over for andre, der var det vigtigste. Mange af dem følte også, at de havde fået mere mening med og mål i deres tilværelse samt større trang til at gøre noget for andre.

Mange af de næsten-døde havde i forbindelse med denne oplevelse en fornemmelse af en fuldstændig forståelse af alt, en altomfattende viden og indsigt i alle ting. Dette varede ikke ved efter tilbagekomsten til livet, men de følte en stor trang til at lære så meget som muligt i resten af deres liv.

Men er der nu kun lykke og glæde i dødsoplevelsen? Den amerikanske hjertelæge Maurice Rawlings beretter i sin bog "Bag Dødens Port" om en række samtaler, som han har haft med mennesker, umiddelbart efter at de var blevet genoplivet og var kommet til bevidsthed. Hans opfattelse er den, at der også er mange, der har haft negative, mørke, helvedesagtige oplevelser i forbindelse med næsten-død, i hvert fald i begyndelsen. Disse mennesker kunne berette om mørke huler, tåge og ildsøer, om slanger og kryb. Nogle beretter så om, at de gennem kontakt til en lysskikkelse eller Jesus er blevet frelst fra mørket. Under alle omstændigheder har disse rædselsoplevelser grebet dybt ind i disse menneskers tilværelse efter deres tilbagevenden til livet, og Dr. Rawlings skriver, at han aldrig har set nogen af disse mennesker forblive gudløse.

Også Raymond Moody Jr. skriver sin bog "Mere om Livet efter Livet", at et stort antal mennesker under samtalerne med ham har berettet om, at de i "grænselandet" har mødt andre væsener eller ånder, som tilsyneladende var "fanget" i en ubehagelig tilstand mellem grænsen til Gudsriget og den legemlige verden. Det syntes, som om disse væsener ikke var i stand til at opgive deres tilknytning til den fysiske verden, ikke kunne slippe taget og uden held forsøgte at

komme i forbindelse med endnu levende mennesker. Disse "ånder" var præget af tristhed, håbløshed og fortvivlelse. Nogle af de genoplevede hævdede, at det virkede, som om disse "formørkede ånder" kun skulle opholde sig på stedet, indtil de var kommet ud over de problemer eller vanskeligheder, som holdt dem fastlåst i deres rådvilde tilstand.

Ud fra dette skulle man tro, at man ved at omvende sig til et fuldstændigt kristent liv og levned skulle kunne sikre sig en behagelig dødsoplevelse. Professor P. G. Lindhardt har engang skrevet: "Helvele er et strategisk hjælpemiddel for missionske jægere, der ved helvedestruslernes hjælp vil skræmme folk fra vid og sans og derefter omvende dem". Begrebet synd er også gennem tiderne blevet brugt til at skræmme folk på plads med. Vi er alle mennesker, og det er menneskeligt at fejle, og det gør vi alle. Lad den, der er uden fejl, kaste den første sten.

Troen er en meget stærk hjælper mod dødsangst. Beder vi af et ærligt hjerte om tilgivelse, vil vi også få den, Guds nåde, også selv om vi efter menneskelig opfattelse ikke fortjener den.

Vigtigt er det nok også i sin tilværelse at samle styrke gennem positive handlinger over for sine medmennesker. Det giver glæde ved livet, og det formindsker angsten for at dø. Vi vil aldrig kunne bevise, i klassisk videnskabelig forstand, at der er et liv efter døden. Det ville svare til at bevise guds eksistens. Men gennem en række menneskers oplevelser i "grænselandet" er vi kommet videre og har fået et fastere grundlag for den tro, som vi alle har behov for, så vi med sindsro kan se døden i øjnene. Og kan vi det, vil vi få større muligheder for at leve livet fuldt ud, til gavn og glæde både for os selv og andre.

Døden og livet går hånd i hånd. Vi må fortsætte diskussionen om, hvordan vi på en god måde kan klare begge dele. Filmen "Grænseland" skal ses på denne baggrund og vil forhåbentlig hjælpe mange mennesker til større klarhed.

Carsten Vagn-Hansen
Læge

Litteratur

Raymond Moody Jr: "*Livet efter Livet*". Borgens Forlag.

Raymond Moody Jr: "*Mere om Livet efter Livet*". Borgen.

Maurice Rawlings: "*Bag Dødens Port...*". Strubes Forlag.

Elisabeth Kübler-Ross: "*Døden og den Døende*". Gyldendal.

"*Om Livet og Døden*". Red. af Ole Michelsen og Jørgen Thorgaard. Lindhardt og Ringhof.